

Doc. dr. Izudin ŠARIĆ

Ministartva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona

E-mail: izudinsaric@hotmail.com

1.02 Pregledni naučni rad/Review scientific article

UDK/UDC: 94:327(571+4:497.6)"20" (093)

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2025.8.13.288>

BOSNA I HERCEGOVINA IZMEĐU RUSIJE I ZAPADA POČETKOM XXI VIJEKA

Apstrakt: *Balkan je oblast u kojoj žive različite skupine naroda, koji govore različitim jezicima, čija je kultura i tradicija veoma bogata. I kao takav uvijek se smatrao mjestom mogućih konflikta kultura i civilizacija, Zapada i Istoka. Kroz historiju Balkan se pokazao kao bure baruta, mjesto nastanka mnogih sukoba i problema. Mjesto opasnog življenja!*

Prostor jugoistočne Evrope, međunarodna zajednica smatra Zapadnim Balkanom. Tu spadaju Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Kosovo i Albanija. Takav naziv, dodjeljen od strane Evropske unije, govori o velikom značaju ovog prostora. Zapadni Balkan je čisto politički pojam. Zemlje zapadnog Balkana u novoj geopolitičkoj slici svijeta našle su se u raskolu između NATO-a saveza, Amerike, Evropske Unije i Rusije.

Prisustvo Rusije na Zapadnom Balkanu predstavlja značajan problem i ne doprinosi regionalnoj stabilnosti. NATO-ve aspiracije širenja na ovu regiju imaju za cilj prijem što većeg broja zemalja u svoje članstvo čime se želi dodatno potkopati uloga Rusije na ovom području. Zbog toga Rusija na sve moguće načine pokušava spriječiti širenje NATO-a stvaranjem daljnje nestabilnosti. Rуска agresija na Ukrajinu je samo potakla napore i nastojanja SAD-a¹ i EU da ubrzaju procese pristupanja zemalja Zapadnog Balkana Evropskoj uniji i NATO savezu.

Slučaj Bosne i Hercegovine vjerojatno je klasičan primjer ruskog nastojanja stvaranja nestabilnost u regiji. Obzirom na unutrašnje ustrojstvo Bosne i Hercegovine (dva entiteta i Brčko Distrikt), kao i trenutnu političku situaciju tj. odnos političkih aktera iz Republike Srpske (RS) spram određenih pitanja značajnih za napredak Bosne i Hercegovine ka EU integracijama, veoma je bitno da se Evropska Unija i NATO što jače uključe u rješavanje ove situacije. Primjetan je uticaj Rusije na trenutno rukovodstvo RS-a, prije svega podržavajući anti dejtonske i anti ustavne aktivnosti Milorada Dodika, što u mnogome usporava napredak Bosne i Hercegovine ka Evropskoj Uniji. Rusija koristi slabosti institucija u Bosni i Hercegovini, te nedostatke vanjsko-političkog

¹ Sjedinjene Američke Države.

angažovanja „Zapada”, kako bi proširila sfere svog utjecaja, te spriječila NATO integracijske procese.

Obzirom na neuspjeh Rusije u Ukrajini, Zapadni Balkan postaje za Vladimira Putina prostor gdje želi pokušati izvršiti određenu „kompenzaciju”, posebno u Bosni i Hercegovini i Sjevernoj Makedoniji gdje ima dosta svojih pristalica. S tim u vezi, šefovi država i vlada zemalja članica Evropske unije na samitu održanom 15. decembra 2022. godine, potvrdili su preporuku Evropske komisije i dodijelili Bosni i Hercegovini status kandidata na putu ka EU. Analitičari tvrde kako je ovakva odluka Evropskog vijeća simbolična i kako u praksi neće donijeti bitne promjene ili beneficije za građane i privredu. Pred Bosnu i Hercegovinu i dalje je dug put provođenja brojnih reformi i usklađivanja s evropskom pravnom stečevinom. Ali pokazuje opredijeljenost članica Evropske Unije da Bosni i Hercegovini daju poticaja ka pridruživanju njihovom članstvu.

Ključne riječi: *Evropska Unija (EU), NATO, Rusija, Bosna i Hercegovina, proširenje.*

BOSNIA AND HERZEGOVINA BETWEEN RUSSIA AND THE WEST IN THE EARLY 21ST CENTURY

Abstract: The Balkans is an area where different groups of people live, who speak different languages, and whose culture and traditions are very rich. And as such, it has always been considered a place of possible conflicts of cultures and civilizations, of the West and the East. Throughout history, the Balkans have proven to be a powder keg, the place where many conflicts and problems arose. A place of dangerous living!

The area of Southeast Europe is considered by the international community to be the Western Balkans. These include Serbia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, North Macedonia, Kosovo and Albania. Such a name, awarded by the European Union, speaks of the great importance of this area. The Western Balkans is a purely political term. The countries of the Western Balkans in the new geopolitical picture of the world found themselves in a split between the NATO alliance, America, the European Union and Russia.

The presence of Russia in the Western Balkans represents a significant problem and does not contribute to regional stability. NATO's aspirations to expand into this region are aimed at admitting as many countries as possible to its membership, which is intended to further undermine Russia's role in this area. That is why Russia is trying in every possible way to prevent the expansion of NATO by creating further instability. Russian aggression against Ukraine has only fueled the efforts and efforts of the USA and the EU to speed up the process of accession of the countries of the Western Balkans to the European Union and the NATO alliance.

The case of Bosnia and Herzegovina is probably a classic example of Russia's efforts to create instability in the region. Considering the internal organization of Bosnia and Herzegovina (two entities and Brčko District), as well as the current political situation, i.e. attitude of political actors from the Republika Srpska (RS) towards certain issues important for Bosnia and Herzegovina's progress towards EU integration, it is very important that the EU and NATO get involved as strongly as possible in solving this situation. Russia's influence on the current leadership of the RS is noticeable, primarily supporting Milorad Dodik's anti-Dayton and anti-constitutional activities, which in many ways slows Bosnia and Herzegovina's progress towards the EU. Russia uses the weaknesses of the institutions in Bosnia and Herzegovina, as well as the shortcomings of the "West's" foreign policy engagement, in order to expand its spheres of influence and prevent NATO integration processes.

Considering Russia's failure in Ukraine, the Western Balkans is becoming for Vladimir Putin an area where he wants to try to make certain "compensation", especially in Bosnia and Herzegovina and North Macedonia where he has a lot of his supporters. In this regard, the heads of state and government of the member states of the European Union at the summit held on December 15, 2022, confirmed the recommendation of the European Commission and granted Bosnia and Herzegovina the status of a candidate on the way to the EU. Analysts claim that such a decision of the European Council is symbolic and that in practice it will not bring significant changes or benefits for citizens and the economy. Bosnia and Herzegovina still has a long way to go in implementing numerous reforms and harmonizing with the European acquis. But it shows the commitment of EU members to give Bosnia and Herzegovina incentives to join their membership.

Key words: *European Union (EU), NATO, Russia, Bosnia and Herzegovina, enlargement.*

Uvod

Bosna i Hercegovina je nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma 1995. godine ušla u društveno-historijski proces izgradnje mira. Izgradnja mira odvija se posredstvom djelovanja demokratskih snaga u Bosni i Hercegovini i institucija međunarodne zajednice i Evropske unije, a sve po osnovu ovlaštenja Dejtonskog mirovnog sporazuma. U istorijskom kontekstu izgradnje mira u Bosni i Hercegovini u postratnom i postdejtonskom vremenu integracija Bosne i

Hercegovine u članstvo Evropske unije predstavlja strateški historijski projekat u prvim decenijama XXI vijeka.²

Iako misija Europske unije za XXI vijek proklamira napredak i stabilnost, uravnotežen privredni i socijalni razvoj, očuvanje različitosti naroda Evrope, kao i vrijednosti koje dijele (poštivanje ljudskih prava, socijalna tržišna ekonomija, održivi razvoj i zdrav okoliš), te prevladavanje podjela na kontinentu, sasvim je očito kako je briselska vlada sve dalje od ovih vrlo primamljivih ciljeva.³ Nastavak daljih integracija se nalazi u središtu neusaglašenih i neriješenih stavova, dubokih turbulencija – sa jedne strane, BREXIT-a tj. izlaska Velike Britanije iz Evropske Unije, sa druge, neriješenog pitanja ukrajinske krize i sve snažnijeg utjecaja Rusije na kontinentu, zbog čega Evropska Unija nije u stanju kompletirati proces proširenja na Zapadnom Balkanu.

Geopolitički posmatrano, Zapadni Balkan je oduvijek bio sastavni dio Jugoistočne Evrope i ta činjenica se ničim ne može dovesti u pitanje. Ovaj region je okružen zemljama članicama Evropske Unije čiji narodi imaju zajedničko nasleđe, historiju i budućnost u Evropskoj uniji, koja od samita Evropskog savjeta održanom u Solunu (2003) podržava budućnost regiona u Uniji i pomaže preostalim državama regiona da ostvare sveobuhvatne političke i ekonomske reforme, bitno unaprijede demokratske procese u svojim zemljama, ostvare viznu liberalizaciju i znatno poboljšaju regionalnu saradnju.⁴

Budućnost integracije Zapadnog Balkana u Evropskoj Uniji postepeno je počela gubiti podršku, većim dijelom i zbog narušenih odnosa između SAD-a i EU-a nakon izbora Donalda Trumpa za predsjednika, 2016. godine. Ovakva konstelacija odnosa narušila je vjerodostojnost Evropska Unija, ali i dodatno umanjila privlačnost procesa integracije, posebno zbog nesavladivih kriterija koje zemlje Zapadnog Balkana moraju ispuniti kako bi postale kandidati za članstvo.

Vojna agresija Rusije na Ukrajinu 2022. godine dovela je do dramatičnih poremećaja u međunarodnim odnosima. Zapad, prije svega SAD i EU su osudili agresiju Rusije na Ukrajinu i započeli kampanju potpune izolacije Rusije kako na političkom tako i na ekonomskom planu. Krenulo se u potpunu politiku isključivanja iz svih kontakata, projekata, programa kako na razini bilateralnih odnosa, tako i na razini međunarodnih organizacija, uključujući i sportska takmičenja. Novonastala situacija između zapada i Rusije za zemlje zapadnog Balkana izgleda veoma zabrinjavajuće. Ostali su mnogi neriješeni problemi koji

² Mirko Pejanović, *Pretpostavke ubrzanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, Evropske i evroazijske integracije – prednosti i nedostaci zbornik radova sa VIII međunarodnog skupa*, Evropski univerzitet Brčko distrikt, Brčko 2020, 22.

³ Jadranka Polović; *EU i Zapadni Balkan: Od geopolitičkog diva do geopolitičkog patuljka*, www.geopolitika.news, objavljeno 6.11.2019, pristupio 23.08.2023.

⁴ Nedo Danilović, Aleksandra Blagojević Danilović i Dragana Lazić, *Proširenje Evropske unije na zenlje zapadnog Balkana, Perspektive i realne mogućnosti, Evropske i evroazijske integracije – prednosti i nedostaci zbornik radova sa VIII međunarodnog skupa*, Evropski univerzitet Brčko distrikt, Brčko 2020, 95.

na ovom području postoje, a koji su povezani i sa ruskom politikom, to se prije svega odnosi na uticaj Rusije na Srbiju i Republiku Srpsku.

Od 1991. do danas Balkan se našao u sukobu „Zapada i Istoka”, utjecaja NATO-a saveza, Amerike, EU-a i Rusije. Zemlje Balkana u novoj geopolitičkoj slici svijeta našle su se u rascjepu između NATO-a, Amerike, EU-a i Rusije, naročito poslije agresije Rusije na Ukrajinu.

Odnos Bosne i Hercegovine i Evropske Unije

Bosna i Hercegovina na početku XXI vijeka opstoji i razvija se unutar geopolitičkog okvira koji je ustanovljen Dejtonskim mirovnim sporazumom 1995. godine. Okvir za mirovno političko rješenje rata u Bosni i Hercegovini ustanovljen je voljom vodećih svjetskih sila unutar Kontaktne grupe: SAD, Ruska Federacija, Velika Britanija, Francuska i Savezna Republika Njemačka.⁵ Bosna i Hercegovina je nesporni dijo evropskoga prostora, istodobno i interesa EU da je učini sastavnim dijelom velike obitelji evropskih naroda. U prilog tome, uostalom, svjedoče i svakodnevni postupci institucija EU u odnosu na Bosnu i Hercegovinu. Razlozi tome su i želja za integriranjem prostora koji u zajednicu evropskih naroda još uvijek nije integriran, ali i razlozi geopolitičke naravi – iako se ovi potonji, istina, jednim svojim dijelom javljaju i kao negativna varijabla euroatlantskog priključivanja Bosne i Hercegovine. S druge strane, prepreke evropskomu putu se značajnim dijelom nalaze i u samoj Bosni i Hercegovini.⁶

Prednosti članstva u Evropskoj Uniji su političke, ekonomske i socijalne prirode. Članstvo znači širenje zone mira, stabilnosti i sigurnosti, doprinosi bržem ekonomskom rastu, razvoju trgovine i otvaranju novih radnih mjesta, uz mogućnost korištenja pomoći iz fondova Unije, kao i boljem kvalitetu života. Posebno je važno jačanje ugleda na međunarodnoj sceni.

Budući da je Bosna i Hercegovina integralni dijo evropskog kontinenta, njeno članstvo doprinijet će da se zaokruži velika cjelina zajednice evropskih zemalja. Osim toga, članstvo Bosne i Hercegovine značajno je i za proširenje tržišta Evropske Unije, ne toliko zbog veličine i brojnosti, koliko zbog kompaktnosti cjeline unutrašnjeg tržišta Evropske Unije. Bosna i Hercegovina unosi u jedinstveni prostor Evropske Unije prirodne resurse, od kojih je posebno važan hidroenergetski. Korištenje teritorije Bosne i Hercegovine bit će veoma značajno radi skraćivanja komunikacija od centralne Evrope do Jadranskog mora. Svojom specifičnom strukturom različitih kultura i religija Bosna i Hercegovina će obogatiti mozaik kultura u Evropskoj Uniji. Zajedno s ostalim

⁵ Mirko Pejanović, Bosna i Hercegovina i geopolitičke promjene u evropi i svijetu na početku XXI stoljeća, *Zbornik radova*, posebna izdanja knjiga CLXXI, Odjeljenja društvenih nauka Knjiga 8, Sarajevo 2017, 42-56.

⁶ Slavo Kukić, Momčilo Šavija, Geopolitičke i društvene postavke za ubrzanje integracije Bosne i Hercegovine u EU, *Zbornik radova*, posebna izdanja knjiga CLXXI, Odjeljenja društvenih nauka Knjiga 8, Sarajevo 2017, 59-67.

zemljama u Procesu stabilizacije i pridruživanja, Bosna i Hercegovina će pomoći da se stvore uslovi za dugoročnu stabilnost u ovom regionu.⁷

Proces evropskih integracija zahtijeva sveobuhvatno prilagođavanje politika, institucionalnog okvira i pravnog sistema s ciljem dostizanja evropskih standarda u svim oblastima. Nadalje, proces pravne harmonizacije i prihvatanja evropskih standarda podrazumijeva opsežne unutrašnje reforme, opštu konsolidaciju sistema, snažniji privredni razvoj i intenzivnije vanjskopolitičko djelovanje u oblastima koje utiču na dinamiku odnosa Bosne i Hercegovine i EU. Perspektiva članstva u EU izuzetno je snažan poticaj za nastavak već započetih reformi u Bosni i Hercegovini i pokretač procesa koji treba da omogući stvaranje ekonomske, pravne, organizacione i socijalne strukture sposobne za djelovanje u skladu s pravilima EU. S ciljem ubrzanog procesa uključivanja Bosne i Hercegovine u evropske integracione tokove, neophodna je aktivna uloga svih segmenata društva.⁸

Proces integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju otpočeo je 1998. godine kada je uspostavljeno Konsultativno radno tijelo (Consultative Task Force – CTF) kao forma za odvijanje tehničkog i političkog dijaloga između Bosne i Hercegovine i Evropske unije. Kasnije će se taj dijalog odvijati u okviru Mape puta prema Evropskoj uniji. Na ovaj način je Evropska unija iskazala svoju posvećenost da sa institucijom Specijalnog predstavnika Evropske Unije, uspostavljenog Dejtonskog mirovnog sporazuma, politički i tehnički pomaže postratnu obnovu Bosne i Hercegovine, izgradnju njenih demokratskih institucija te izgradnju evropskih standarda putem kojih se Bosna i Hercegovina uključuje u evropski integracioni proces.⁹

Početak promjena u pristupu Evropske unije na Balkanu zabilježen je tokom procesa stabilizacije i pridruživanja (PSP) koji je promoviran u maju 1999. Evropska Unija je nerado prihvatila obaveze i posljedice težnje da bude garant stabilnosti i prosperiteta u čitavoj Evropi. PSP je bio mnogo snažniji, proaktivniji i sveobuhvatniji nego regionalni pristup. Nudio je brže uključivanje kroz Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, koji su Makedonija i Hrvatska isposlovale još početkom 2000. odnosno 2001.¹⁰

Samit održan u Solunu 2003. godine ponovno je potvrdio evropska stajališta, prezentirao nove instrumente za integraciju, otvorio politički dijalog i osigurao dodatnu finansijsku pomoć. Ovaj događaj je obilježen kao posljednje razmatranje strategije Evropske Unije za Balkan. Prezentirano je, također,

⁷ Izudin Šarić, Bosna i Hercegovina između Evrope, Rusije i Kine, Evropske i evroazijske integracije - prednosti i nedostaci, *Zbornik radova sa VIII međunarodnog skupa održanog 2020. godine*, Evropski univerzitet Brčko Distrikt, Brčko 2020, 333-343.

⁸ *Strategija integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju*, Direkcija za Evropske integracije, www.parco.gov.ba pristupio 25.8.2023.

⁹ Mirko Pejanović, Pretpostavke ubrzanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, Evropske i evroazijske integracije - prednosti i nedostaci, *Zbornik radova sa VIII međunarodnog skupa održanog 2020. godine*, Evropski univerzitet Brčko Distrikt, Brčko 2020, 22-34.

¹⁰ Emir Hadžikadunić, Bosna i Hercegovina na putu ka EU – Pregovori o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, *Političke analize*, Sarajevo 2012, www.vpi.ba pristupio 25.8.2023.

evropsko partnerstvo kao pred-prijemni instrument koji zemljama obuhvaćenim ovim procesom omogućava uspostavljanje kratkoročnih i srednjoročnih prioriteta. Održan je niz sastanaka predstavnika Evropske Unije i Zapadnog Balkana na ministarskom nivou. Samit je poslužio, također, i kao sredstvo za koordiniranje regionalnih politika. Nakon Samita u Solunu uslijedile su druge odluke koje su odražavale pozitivne odnose između ove dvije strane. Države Zapadnog Balkana su bile odgovorne za Povjerenika za vanjske odnose Evropske komisije koliko i za Povjerenika Evropske Unije za proširenje. Konačno je predložen novi instrument predpristupne pomoći (IPA) za finansijski okvir 2007-2013. Evropska unija je počela cijeniti svoju ulogu vođe u procesu stabilizacije i integracije na Balkanu i to se ne bi trebalo promijeniti sada kada politike Evropske Unije samo što nisu počele davati konkretnije rezultate.¹¹

Na samitu u Solunu je dogovoreno da će Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju biti prva i posljednja ugovorna obaveza između pridruživanja i članstva. S druge strane, postojanje takvog Sporazuma i njegovo ispunjavanje od strane državne vlade neće automatski garantirati pozitivnu odluku o prijemu Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju u neposrednoj budućnosti. Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Bosna i Hercegovina će postati pridruženi član Evropske unije i biće korak bliže statusu zemlje kandidata.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) koji je Bosna i Hercegovina potpisala 16. juna 2008. u Luksemburgu, uspostavio je okvir za provedbu pravnih, administrativnih, institucionalnih i ekonomskih reformi koje će zemlju približiti Evropskoj Uniji. Privremeni sporazum o trgovini i pitanjima vezanim za trgovinu stupio je na snagu od 1. jula 2008. Kao rezultat toga uspostavljeno je područje slobodne trgovine između Evropske Unije i Bosne i Hercegovine, a Evropska Unija je glavni trgovinski partner zemlje. Uz to, Bosna i Hercegovina ima koristi od jednostranih EU pregovora o autonomnim trgovinama za zemlje i teritorije koje sudjeluju ili su povezane s procesom stabilizacije i pridruživanja.¹²

Kolika je posvećenost Evropske unije Bosni i Hercegovini govori i činjenica da je Bosna i Hercegovina između 2007. i 2013, imala koristi od 615 milijuna eura iz Instrumenta pretprijemne pomoći (IPA) koji ima za cilj pružiti ciljanu finansijsku pomoć zemljama koje su kandidatkinje i potencijalni kandidati za članstvo u EU. U drugaoj fazi IPA-e, od 2014. do 2020, Bosni i Hercegovini dodijeljeno najmanje 165 milijuna eura u prvoj fazi. Konkretno, IPA pomaže u jačanju demokratskih institucija i vladavine zakona, reformiranju javne uprave, provedbi ekonomskih reformi, promicanju poštivanja ljudskih, manjinskih prava i rodne ravnopravnosti, podupiranju razvoja civilnog društva i unapređenju regionalne suradnje i doprinijeti održivom razvoju i smanjenju siromaštva.¹³

¹¹ Christophe Solioz, *The Western Balkans in "Post Referendum" Europe*, Sudost Europa Mitteilungen, 2005.

¹² I. Šarić, *Bosna i Hercegovina između Evrope, Rusije i Kine*, 333-343.

¹³ Bosna i Hercegovina i Evropska unija, <https://archive.europa.ba>

Da su institucije Bosne i Hercegovine posvećene ulasku u Evropsku Uniju pokazuju do sada usvojena dokumenta: Deklaracija o specijalnim odnosima sa Evropskom Unijom iz 1998. godine, odluke Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Rezolucija Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz 1999. godine, kao i Izjava predsjednika političkih partija. Takođe, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je 2003. godine, usvojila Zaključke prema kojima, između ostalog, postoji potpuni politički konsenzus da je članstvo Bosne i Hercegovine u Evropsku Uniju najveći prioritet.

Prepoznavši napore i napredak koji je Bosna i Hercegovina ostavila, Evropska unija je u aprilu 2015. godine predložila vijeću Evropske Unije stupanje na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji je stupio na snagu 1. juna 2015. godine. Proces stabilizacije i pridruživanja se pokazao kao djelotvoran politički okvir za djelovanje Evropske unije na Zapadnom balkanu. U Bosni i Hercegovini ovaj proces je osnažen novim pristupom Evropske Unije, i dalje ostaje okvir za provođenje programa reformi na putu do budućeg članstva u Evropskoj uniji.

Shodno intenziviranom procesu evropskih integracija, na sjednici održanoj 23. jula 2015. godine Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je usvojilo Master plan procesa integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je konstatovalo da usvojeni Master plan predstavlja sadržajni i vremenski osnovni okvir za dalje aktivnosti u vezi procesa integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je 23. jula 2015. godine usaglašeni tekst Reformske agende za Bosnu i Hercegovinu za period 2015-2018, na koji je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine 27. jula 2015. dala saglasnost, a isto to je uradila i Vlada Republike Srpske je 23. jula 2015. godine, čime su stvoreni uslovi za nastavak reformi.

Shodno Odluci Predsjedništva Bosne i Hercegovine (sa sjednice održane 28. januara 2016) o podnošenju zahtjeva za članstvo Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji, Predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine je 15. februara 2016. u Briselu uručio zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji Ministru vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske, u svojstvu predstavnika države koja predsjedava Vijećem Evropske unije. Predstavnici Bosne i Hercegovine i Evropske unije su 18. jula 2016. parafirali Protokol uz Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Bosne i Hercegovine.¹⁴ Vijeće za opće poslove Evropske Unije (GAC), na sastanku održanom 20. Septembra 2016. u Briselu, usvojilo je zaključke o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropsku Uniju i odlučilo da provede postupak utvrđen članom 49. Ugovora o Evropskoj uniji, te je, u skladu s tim, Evropska komisija pozvana da podnese svoje mišljenje na zahtjev Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji.¹⁵

¹⁴ Bosna i Hercegovina i Evropska unija <http://ambasadabih.org.mk/bosna-i-hercegovina-i-evropska-unija>.

¹⁵ Evropsko vijeće, Vijeće za opće poslove (GAK) <https://www.consilium.europa.eu>.

Evropska komisija je 9. decembra 2016. Bosni i Hercegovini uručila Upitnik koji je zvanični dokument kojim Evropska unija procjenjuje spremnost jedne zemlje da započne proces pristupanja. Upitnik sadrži detaljnu listu pitanja koja svojom strukturom prati strukturu kriterija za članstvo u Evropskoj Uniji, a cilj je da se kroz odgovore napravi sveobuhvatan uvid u politički, pravni, društveni, ekonomski i administrativni sistem države koja je podnijela zahtjev, te ocijeni kompatibilnost sa sistemom i vrijednostima koje egzistiraju u Evropskoj Uniji i državama članicama. Uručeni Upitnik sadrži 3.242 pitanja podijeljenih u okviru Političkog i Ekonomskog kriterija.¹⁶

Više od četrnaest mjeseci je bilo potrebno da Bosna i Hercegovina 28. februara 2018. konačno preda odgovore na ukupno 3.242 pitanja iz Upitnika Europske komisije. Evropska komisija je nakon što je pregledala odgovore iz upitnika, 20. Juna 2018. Bosni i Hercegovini dostavila 655 dodatnih pitanja što predstavlja 20 posto pitanja iz Upitnika dostavljenog u decembru 2016. godine. Najviše dodatnih pitanja (106) odnosi se na politički kriterij, dok je u ekonomskom kriteriju Evropska komisija postavila 33 dodatna pitanja. Slijede ih poglavlje 19. Socijalna politika i zapošljavanje (43), poglavlje 14. - Transportna politika (38), te poglavlje 24. - Pravda, sloboda i sigurnost (36).

Konačne (ali nepotpune) odgovore na dodatan pitanja iz Upitnika evropske komisije Bosna i Hercegovina je predala 04. marta 2019. u Briselu komesaru za evropsku susjedsku politiku i proširenje. Odgovaranje na dodatna pitanja Evropske komisije dio je cjelokupnog procesa koji ima za cilj pripremu mišljenja o zahtjevu za članstvo Bosne i Hercegovine u Evropsku Uniju, a u kojem će Evropska komisija dati detaljnu analizu stanja u zemlji i ocjenu spremnosti da se pređe u narednu fazu odnosa sa Evropskom Unijom.

Evropska komisija je 29. maja 2019. usvojila svoje Mišljenje o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji. Mišljenje je od ključne važnosti u odnosima Evropske unije i Bosne i Hercegovine, potvrda da je Evropska Unija predana da pruži smjernice i podršku zemlji u provođenju neophodnih reformi na njenom putu ka evropskim integracijama.

Mišljenje identifikuje 14 ključnih prioriteta koje zemlja treba da ispuni kako bi dobila preporuku za otvaranje pregovora o pridruživanju Evropskoj uniji; pruža sveobuhvatne smjernice za postepene reforme. Ključni prioriteti obuhvataju područja demokratije/funkcionalnosti; vladavine prava; osnovnih prava; i reforme javne uprave – osnove procesa pridruživanja Evropskoj uniji.

Europsko vijeće na sjednici održanoj 15. decembra 2022. godine je potvrdilo zaključke Vijeća od 13. decembra 2022. o proširenju i procesu stabilizacije i pridruživanja i slaže se s time da se Bosni i Hercegovini dodijeli status zemlje kandidatkinje za članstvo u Evropsku Uniju uz pretpostavku da će provesti korake navedene u komunikaciji Komisije iz oktobra 2022. o politici proširenja kako bi se ojačali vladavina prava, borba protiv korupcije i organiziranog kriminala, upravljanje migracijama i temeljna prava.

¹⁶ I. Šarić, *Bosna i Hercegovina između Evrope, Rusije i Kine*, 333-343.

Kako bi se otvorili pregovori o pristupanju Evropskoj Uniji, Bosna i Hercegovina mora provesti 14 ključnih prioriteta utvrđenih u mišljenju Europske komisije o zahtjevu te zemlje za članstvo u Evropskoj Uniji iz svibnja 2019, s naglaskom na područjima demokracije i funkcionalnosti države, vladavine prava, temeljnih prava i reformi javne uprave. U navedenom se mišljenju iznosi sveobuhvatan plan reformi koji bi toj zemlji trebao poslužiti kao temelj i potpora na putu prema integraciji u Evropsku Uniju.¹⁷

Bez obzira što je dobila status zemlje kandidatkinje za članstvo u Evropsku Uniju, Bosna i Hercegovina ima veliki zaostatak u procesu integrisanja u Evropsku Uniju u odnosu na zemlje regije, zahvaljujući prije svega političkoj situaciji u zemlji. I ako se mislilo da će nakon Izborna 2022. godine doći do pomaka u rješavanju prioriteta utvrđenih od starne Evropske komisije, blokade i ucjene koje dolaze iz manjeg bh entiteta Republika Srpska, ne naslućuju da bi se to moglo promijeniti u skorije vrijeme.

Uticaj Rusije na zbivanja u Bosni i Hercegovini

Od 1991. do danas Balkan se našao u sukobu Zapada i Istoka, utjecaja NATO-a, Amerike, Evropske Unije i Rusije. Zemlje Balkana u novoj geopolitičkoj slici svijeta našle su se u rascjepu između NATO-a, Amerike, EU-a i Rusije.¹⁸

Na ovom mjestu je potrebno definirati područje Zapadnog Balkana kako bi mogli bolje shvatiti i analizirati utjecaje ruske vanjske politike na tom području. U područje zemalja Zapadnog Balkana spadaju Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Kosovo, Sjeverna Makedonija i Albanija, odnosno zemlje bivše Jugoslavije (bez Slovenije i Hrvatske) zajedno s Albanijom.

Zapadni Balkan se prvi put navodi u knjizi "Novi ručni atlas" iz 1974. godine izdavačke kuće Meyers iz Njemačke. U njoj je to područje podijeljeno na Istočno (područje istočno od Karpata), Zapadno (područje Dinarida) i Srednje (područje Srbije, Makedonije i Grčke) područje. U tom slučaju je Zapadni Balkan predstavlja prirodno-geografsko područje.¹⁹

Ruska politika u bosanskom ratu stavila ju je čvrsto na stranu Srbije i Republike Srpske, uglavnom homogenog entiteta koji su etnički Srbi isklesali tokom sukoba protjerivanjem i masovnim ubistvima civila. Rusija je stala na stranu SAD-a, Ujedinjenog Kraljevstva i Francuske u glasanju o sankcijama Vijeća sigurnosti UN-a Srbiji, ali većina tih mjera predstavljala je duboko

¹⁷ Evropsko vijeće, Vijeće Evropske unije, <https://www.consilium.europa.eu>.

¹⁸ Anđelko Milardović, *Balkanske zemlje između rusije i EU – „meki trbuh Evrope“*, Institut za Evropske i globalizacijske studije, <http://www.inegs.com/hr/> objavljeno 20.11.2016, pristupio 23.8.2023.

¹⁹ Bogdan Sekulić, To Remove the Anathema of the Balkans. *Politička misao*. Vol. 36, No. 5, Zagreb 1999. Citirano prema: Frano Gugić, *Vanjska politika Ruske Federacije prema Zapadnom Balkanu*, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Zagreb 2022, 17.

pogrešnu zapadnu politiku popuštanja. Ideološki i politički, Moskva je podržavala Srbiju Slobodana Miloševića i lidere bosanskih Srba između 1992. i 1995. Procjenjuje se da se oko 500 ruskih dobrovoljaca borilo uz paravojne jedinice bosanskih Srba tokom rata.²⁰

Nakon rata, Rusija je poslala izaslanstvo na Daytonsku mirovnu konferenciju, dala je vojnike u mirovnu operaciju u Bosni pod vodstvom NATO-a i zauzela mjesto u Vijeću za provedbu mira, multilateralnom forumu koji službeno nadzire provedbu Daytona Mirovni sporazum. Dok je saradnja Rusije sa Zapadom po pitanju Bosne oscilirala otkako je Putin postao predsjednik, Moskva je dosljedno podržavala Republiku Srpsku i Srbiju putem politika i diskursa koji su podrivali suverenitet i teritorijalni integritet Bosne. Unatoč formalnom priznavanju suvereniteta Bosne, Kremlj je radio na tome da bosanska centralna vlada ostane nefunkcionalna, podijeljena i nesposobna za oblikovanje bilo kakve koherentne vanjske politike koja bi mogla ugroziti ruske interese. Prije svega, takva opstrukcija uključuje napore da se blokiraju bosanske težnje za pristupanjem NATO-u i da se spriječi vanjskopolitičko usklađivanje s Evropskom Unijom po pitanju politike Rusije – bilo da se radi o aneksiji Krima, ruskoj okupaciji istočne Ukrajine ili sankcijama Evropske Unije Rusiji.²¹

Rusija svoje ciljeve u Bosni ostvaruje koristeći dvosmjerni pristup. Prvo, Moskva podržava lokalne etnonacionalističke opunomoćenike, koji koriste različite mehanizme u Daytonskom ustavu kako bi uložili veto na odluke nepovoljne za Rusiju, uključujući i one koje se odnose na članstvo u NATO-u. Ovi opunomoćenici uključuju političke vođe Republike Srpske, koji su proveli posljednjih 15 godina potkopavajući bosanske državne institucije i pozivajući na odcjepljenje. Ključna figura u tom pogledu je Milorad Dodik – koji je bio najglasniji protivnik pristupanja Bosne i Hercegovine NATO-u i sankcija Rusiji koje predvodi Evropska Unija. Dodik je upotrijebio svoj veto kako bi opetovano spriječio Predsjedništvo Bosne da postigne konsenzus o rezolucijama Opće skupštine UN-a kojima se poziva Rusija da povuče svoje vojne snage s Krima i prekine okupaciju ukrajinskog teritorija. Nedavno je predsjednik bosanske centralne vlade, član Dodikovog Saveza nezavisnih socijaldemokrata, odbio provesti odluke koje je donijelo bosansko izaslanstvo u Briselu da se pridruži sankcijama Evropske Unije Rusiji.²²

Drugi kanal ruskog političkog utjecaja je protivljenje politici EU-a i SAD-a u multilateralnim forumima, poput Vijeća sigurnosti UN-a i Vijeća za provedbu mira. U Vijeću sigurnosti UN-a, Rusija može uložiti veto na godišnje produženje EUFOR-a Althea – čiju prijetnju koristi kao pregovarački adut za dobijanje ustupaka od EU-a i SAD-a po drugim pitanjima. Na primjer, u novembru 2021. godine Rusija je zaprijetila da će blokirati godišnju obnovu EUFOR-a Althea ako njemački visoki predstavnik Christian Schmidt održi

²⁰ Raport, Prošlost i bijes: kako ruski revizionizam prijeti Bosni i Hercegovini, <https://raport.ba/> objavljeno 18.9.2022, pristupio 14.10.2024.

²¹ Isto.

²² Isto.

brifing Vijeću sigurnosti UN-a. To je rezultiralo kompromisom u kojem je Vijeće sigurnosti UN-a produžilo mandat EUFOR-a za još jednu godinu, ali je uklonilo sve reference na Ured visokog predstavnika i Schmidta u rezoluciji o Bosni – jasan ustupak Kremlju.²³

U prvoj polovici 2000-ih bilo je tipično za rusku vanjsku politiku vidjeti Evropsku Uniju kao uspješan integracijski projekt. Istovremeno, Rusija je prije 2010. godine imala nedostatak želje za provedbom vlastitog integracijskog projekta. Kao rezultat toga, Rusija je poticala želju balkanskih zemalja da se pridruže Evropskoj Uniji zanemarujući činjenicu da europska integracija može ići ruku pod ruku s članstvom u NATO-u. Zato je Moskva dopustila ulazak Albanije i Hrvatske u NATO, što se u današnjem kontekstu može smatrati neprijateljskim potezom. Odustajući od rješavanja regionalnih sigurnosnih pitanja (osim rada u Vijeću sigurnosti UN a po pitanju Kosova), Rusija je stavila ulog na razvoj pragmatičnih, u prvom redu gospodarskih odnosa s regijom.²⁴

Slučaj Bosne i Hercegovine vjerojatno je klasičan primjer ruskog nastojanja stvaranja nestabilnost u regiji. Dok je u prvim danima poslijeratnog pomirenja Rusija igrala konstruktivnu ulogu u obnovi ratom razorene zemlje i brzom dovođenju opskrbe energijom u bosanske gradove i mjesta, u prošlom desetljeću Kremlj je nastojao spriječiti dublju integraciju unutar zemlje. Od ranih 2000-ih, ruska energetska kompanija Gazprom, koja je preuzela glavna poduzeća u Republici Srpskoj (RS), sprječava integraciju energetskih sustava Bošnjačko-hrvatske Federacije i Republike Srpske, dva entiteta stvorena Daytonskim mirovnim sporazumom²⁵.

Nakon agresije rusije na Ukrajinu, Evropska Unija i NATO su ozbiljno shvatili problem ruskog uticaja na Balkanu tj. na Srbiju a naročito u Bosni i Hercegovini. Iako Srbija izražava velike aspiracije ka članstvu u Evropskoj uniji, sa druge strane ne želi nametnuti ekonomske sankcije Rusiji i ako su to učinile sve članice Evropske Unije. Rusija preko Srbije ima veliki utjecaj u BiH preko rukovodstva entiteta Republika Srpska.

Utjecaj Rusije u Bosni i Hercegovini interesantno je posmatrati kroz elaboriranje susreta zvaničnika iz entiteta RS-a sa predstavnicima ruske vlasti, koji su se realizovali posjetama jednih ili drugih. U periodu od 2012. pa do 2021. godine Milorad Dodik posjećivao Rusiju svake godine, kako u svojstvu predsjednika entiteta RS-a, tako i kao član Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Osim susreta sa predsjednikom Putinom, Dodik se sastajao i sa drugim zvaničnicima Rusije, sa premijerom Medvedevom, ministrom vanjskih poslova

²³ Isto.

²⁴ Frano Gugić, *Vanjska politika Ruske Federacije prema Zapadnom Balkanu*, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Zagreb 2022, 20.

²⁵ David Salvo, Stefanie De Leon, *Russia's Efforts to Destabilize Bosnia and Herzegovina*, 2018, Alliance for Security Democracy GMF, Brief No 17, https://d2llho1jqyw8vm.cloudfront.net/wp-content/uploads/2018/06/Bosnia-Policy-Brief_0-1.pdf. Citirano prema: op. Cit. Frano Gugić, 25.

Lavrovom, ministrom odbrane Šugojevom, te predstavnicima Ruske naftne industrije.

Ako se analiziraju susreti ruskih zvaničnika sa predstavnicima vlasti Bosne i Hercegovine, vrlo jasno se uočava da su se oni uglavnom sastajali sa predstavnicima iz entiteta RS-a, te da su ti susreti intenzivirani, posebno u posljednjih pet godina. Očigledno je da su najbrojniji susreti sa Miloradom Dodikom, koji se u proteklih deset godina najmanje deset puta sastao sa Vladimirom Putinom. Intenzitet susreta, kao i teme o kojima se govorilo jasno sugerišu da je Dodik imao značajnu ulogu u provođenju ruskih interesa na Zapadnom Balkanu, a također da su ti interesi očigledno vezani za NATO integracije. Strateške smjernice, koje su očigledno dolazile od ruskog predsjednika Vladimira Putina, su potom razrađene sa drugim ruskim zvaničnicima, uključujući ministra Sergeja Lavrova, implementirane su na terenu uz svakodnevnu koordinaciju sa ruskim ambasadorima u Bosni i Hercegovini.²⁶

Rusija ima direktni upliv u politička dešavanja u Bosni i Hercegovini, ne samo kroz djelovanje preko predstavnika srpskog naroda u entitetskim i državnim institucijama, već i kroz mandat koji je dobila kao jedna od članica Vijeća za implementaciju mira u Bosni i Hercegovini (PIC), a to svoje pravo redovno koristi podržavajući retrogradnu politiku SNSD-a u RS-u. Upravni odbora PIC-a je od marta 1999. do kraja 2021. godine izdalo stotinu sedamdeset saopštenja. Ista su tretirala sve aktivnosti, koje se odnose na provođenje Dejtonskog mirovnog sporazuma, uključujući pitanja iz oblasti politike, sigurnosti, odbrane, vladavine prava, ekonomije, euroatlantskih integracija i sl. U vezi sa gore navedenim, ruski predstavnik u Upravnom odboru čak trideset osam puta nije podržao službena saopštenja PIC-a, ili pak neke dijelove istih, što govori o očitoj blokadi rada PIC-a od strane Rusije.

Vijeće za provedbu mira nadzire Ured visokog predstavnika. U teoriji, potonji ima moć nametanja zakona i uklanjanja opstruktivnih lokalnih aktera s položaja. SAD i EU tradicionalno se oslanjaju na Ured visokog predstavnika u poboljšanju funkcionalnosti centralne vlade Bosne i Hercegovine i njenih mehanizama donošenja odluka. Međutim, Rusija se obično protivi takvim inicijativama. Moskva je postupno povukla podršku naporima Vijeća za provedbu mira da ojača suverenitet i teritorijalni integritet Bosne. Između 2017. i 2022. Rusija se usprotivila deklaraciji Vijeća da Republika Srpska nema pravo na odcjepljenje; doveo u pitanje legitimitet presuda Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju; usprotivio se izjavama Vijeća o podršci Ustavnom sudu Bosne i njegovim sucima; i, u novije vrijeme, bojkotirao vijeće prkoseći njegovoj odluci da podupre Schmidtovo imenovanje. Krajnji ciljevi Rusije su zatvaranje Ureda visokog predstavnika i odlazak iz institucija Bosne i

²⁶ Alija Kožljak, Efekti ruskog protivljenja širenju NATO-a: Slučaj Bosne i Hercegovine, *Geopolitika i NATO integracije*, novembar 2022, Friedrich-Ebert-Stiftung, *Efekti ruskog protivljenja širenju NATO-a: Slučaj Bosne i Hercegovini*, Sarajevo 2022, 7.

Hercegovine svih zapadnih dužnosnika, poput troje evropskih sudaca u Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine. Od imenovanja Schmidta za novog visokog predstavnika, Rusija je u potpunosti bojkotirala Vijeće za provedbu mira.²⁷

Rusija preko svoga ambasadora u Bosni i Hercegovini Petara Ivancova bez ustezanja pruža podršku Miloradu Dodiku u njegovim nasrtajima na Dejtonski mirovni sporazum, odnosno u negiranja države Bosne i Hercegovine, uz prijetnje da će se entitet Republika Srpska pripojiti u sastav Srbije. Prema Ivancovim riječima, Rusija će prihvatiti svako rješenje u političkim reformama Bosne i Hercegovine dogovoreno u nadležnosti predstavnika dva entiteta i tri naroda, dok istovremeno podstiče Dodika i Čovića da ne prihvataju ništa od reformi što je u korist normaliziranja političkog sistema u Bosni i Hercegovini.

Iako je Misija OHR-a i Visokog predstavnika, Dejtonskim mirovnim sporazumom uspostavljena upravo s ciljem da se u korist mira i sigurnosti, mirovni proces zaštiti od destruktivnih politika, ambasador Rusije u Bosni i Hercegovini ipak ide linijom Milorada Dodika tražeći što hitnije gašenje OHR-a i drugih mehanizama međunarodne zaštite mira u Bosni i Hercegovini. Poslednja dva visoka predstavnika Valentin Incko i Christian Schmidt svojim činjenjem odnosno ne činjenjem na zaštitu vitalnih interesa Bosne i Hercegovine su osnažili anti bosanske snage u manjem bh entitetu Republika Srpska, kao i u dijelu hrvatskog korpusa, koje imaju cilj i zadatak da spriječe napredak puta Bosne i Hercegovine ka Evropskoj Uniji. To se najbolje ogleda u svakodnevnim blokadama u ispunjavanju obaveza iz Studije izvodljivosti, čime se Bosna i Hercegovina stavlja u neravnopravan položaj spram drugih balkanskih zemalja koje nezaustavljivo hitaju ka članstvu u Evropskoj Uniji.

Dok Dodik i Ivancov insistiraju na prestanku misije OHR-a i Visokog predstavnika, ostali domaći i međunarodni faktori insistiraju da prestane destruktivno djelovanje koje ugrožava mirovni proces u režiji rusko-srpskog dvojca u Bosni i Hercegovini.

U Bosni i Hercegovini su posebno rašireni strahovi kako bi rat u Ukrajini mogao izazvati nestabilnost na Zapadnom Balkanu. Nemogućnost zauzimanja jedinstvenog stava i osude agresije Rusije posljedica je nepopustljivosti Dodika, srpskog člana tročlanog Predsjedništva te zemlje, koji zastupa proruski stav. Bosna i Hercegovina se našla u najozbiljnijoj poslijeratnoj krizi zbog prijetnji Dodika kako će povući većinski srpski entitet iz državnih institucija. Neposredno nakon ruske invazije na Ukrajinu, ruski veleposlanik u Bosni i Hercegovini je potaknuo ove strahove upozoravajući kako će svako približavanje između Bosne i Hercegovine i NATO-a biti dočekano ruskim odgovorom, te prijeteci kako bi se i u Bosni i Hercegovini mogao pojaviti Ukrajinki scenarij.²⁸

²⁷ Raport, *Prošlost i bijes: kako ruski revizionizam prijeti Bosni i Hercegovini*, <https://raport.ba/> objavljeno 18.9.2022, pristupio 14.10.2024.

²⁸ Frano Gzgić, *Vanjska politika Ruske Federacije prema Zapadnom Balkanu*, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih Znanosti, Magistarski rad, Zagreb 2022, 36.

Zaključak

Pouzdanu i sigurnu budućnost Bosna i Hercegovina gradi u okviru društveno-historijskog projekta integracija u evroatlanske institucije, Evropsku uniju i NATO savez. Proces integracija Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju započeo je 1998. godine, a saradnja sa NATO savezom datira još od 1995. godine. U okviru navedenog procesa integracija Bosne i Hercegovine značajnu ulogu ima i Visoki predstavnik međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini. Njegov angažman se ogleda u donošenju Odluka koje su bile značajne za donošenje zakona bitnih za izgradnju državnih institucija: *zakon o odbrani Bosne i Hercegovine i oružanim snagama*, *zakon o državnoj graničnoj službi*, *zakon o Vijeću ministara*, *zakon o upravi za indirektno oporezivanje*, kao i *zakoni o sigurnosnim službama, sudstvu i tužilaštvu*.

Glavni problem u Bosni i Hercegovini je nedostatak adekvatne političke volje za rješavanje preostalih političkih pitanja iz Studije izvodljivosti, dok se ta pitanje ne riješe neće biti ni ugovornih odnosa sa Evropskom unijom. Nedostatak političke volje za usvajanje odgovarajućih zakona u proteklom periodu spriječilo je Bosnu i Hercegovinu da ubrza proces integracije. Kontinuirane političke opstrukcije oko bitnih pitanja za budućnost zemlje (koja se moraju riješiti) umnogome će usporiti integraciju i ostaviti Bosnu i Hercegovinu daleko iza drugih balkanskih zemalja u procesu stabilizacije i pridruživanja, ali i bez izgleda za članstvo. Umjesto političkih prepucavanja oko referenduma i statusa entiteta političke strane bi se trebale okupiti oko kratkoročnih i srednjoročnih prioriteta iz Evropskog partnerstva, te ciljeva iz Nacionalne strategije za evropske integracije ili SPP-a.

Bosna i Hercegovina je pod velikim uticajem odnosa Rusije sa Srbijom, koji u konačnici imaju utjecaj na Republiku Srpsku. SAD su u Bosni i Hercegovini prisutne još od potpisivanja Daytonskim sporazumom. Hrvatske političke opcije u Bosni i Hercegovini okrenute su prema Zapadu odnosno EU-u, kao i Bošnjačke stranke, dok su stranke iz Republike Srpske deklarativno za Evropsku Uniju a čine sve da uspire napredak u ispunjavanju obaveza prema evro-atlanskim integracijama.

Budućnost Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji je imperativ svih proevropskih snaga. Potrebne su korjenite promjene u odnosu političkih struktura unutar Bosne i Hercegovine spram evroatlanskih integracija. Nije dovoljno samo deklarativno izjašnjavanje, potrebni su ključni koraci u donošenju Zakona koji su uslov Evropske unije ka daljim pregovorima. Trenutni odnos političkih snaga u Bosni i Hercegovini predstavlja veliku prepreku u pristupanju države Evropskoj uniji. To se prije svega odnosi na političke strukture koje dolaze iz manjeg bh entiteta Republika Srpska.

Summary

Bosnia and Herzegovina is building a reliable and secure future within the socio-historical project of integration into Euro-Atlantic institutions, the European Union, and NATO. The process of Bosnia and Herzegovina's integration into the European Union began in 1998, while cooperation with NATO dates back to 1995. A significant role in this integration process is played by the High Representative of the international community in Bosnia and Herzegovina. His engagement is reflected in the adoption of decisions that were crucial for passing laws essential for the establishment of state institutions: *the law on the defense of Bosnia and Herzegovina and its armed forces, the law on the state border service, the law on the Council of Ministers, the law on the Indirect Taxation Authority, as well as laws concerning security services, the judiciary, and the prosecution.*

The main problem in Bosnia and Herzegovina is the lack of adequate political will to resolve the remaining political issues from the Feasibility Study; as long as these issues remain unresolved, there will be no contractual relations with the European Union. The absence of political will to adopt relevant laws in the past has hindered Bosnia and Herzegovina from accelerating the integration process. Continuous political obstruction around crucial issues for the country's future (which must be resolved) will significantly slow down integration and leave Bosnia and Herzegovina far behind other Balkan countries in the stabilization and accession process, with little hope for membership. Instead of political squabbles over referendums and the status of entities, political parties should unite around short-term and medium-term priorities from the European Partnership and goals from the National Strategy for European Integration or the SPP.

Bosnia and Herzegovina is heavily influenced by the relationship between Russia and Serbia, which ultimately affects the Republika Srpska. The U.S. has been present in Bosnia and Herzegovina since the signing of the Dayton Agreement. Croatian political options in Bosnia and Herzegovina are oriented toward the West, namely the EU, as are the Bosniak parties, while parties from Republika Srpska are declaratively in favor of the European Union but do everything to slow progress in meeting obligations toward Euro-Atlantic integration.

The future of Bosnia and Herzegovina in the European Union is imperative for all pro-European forces. Fundamental changes are needed in the relationships of political structures within Bosnia and Herzegovina regarding Euro-Atlantic integration. It is not enough to declare support; key steps must be taken in enacting laws that are a condition set by the European Union for further negotiations. The current relationship of political forces in Bosnia and Herzegovina represents a significant obstacle to the country's accession to the European Union, especially concerning the political structures from the smaller BH entity, Republika Srpska.

BIBLIOGRAFIJA/BIBLIOGRAPHY

Rukopisi/Manuscripts:

1. Gzgić Frano, *Vanjska politika Ruske Federacije prema Zapadnom Balkanu*, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet Političkih Znanosti, Magistarski rad, Zagreb 2022.

Knjige/Books:

1. Kožljak Alija, *Efekti ruskog protivljenja širenju NATO-a: Slučaj Bosne i Hercegovine*, Geopolitika i NATO integracije, Novembar 2022, Friedrich-Ebert-Stiftung - Efekti ruskog protivljenja širenju NATO-a: Slučaj Bosne i Hercegovini, Sarajevo 2022.
2. Solioz Christophe, *The Western Balkans in "Post Referendum" Europe*, Sudost Europa Mitteilungen, 2005.

Članci/Articles:

1. Bosna i Hercegovina i Evropska unija <http://ambasadabih.org.mk/bosna-i-hercegovina-i-evropska-unija>.
2. Bosna i Hercegovina i Evropska unija, <https://archive.europa.ba>.
3. Evropsko vijeće, *Vijeće za opće poslove* (GAK) <https://www.consilium.europa.eu>.
4. Hadžikadunić Emir, Bosna i Hercegovina na putu ka EU – Pregovori o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, *Političke analize*, Sarajevo 2012., www.vpi.ba pristupio 25.8.2023.
5. Kukić Slavo, Šavija Momčilo, Geopolitičke i društvene postavke za ubrzanje integracije Bosne i Hercegovine u EU, *Zbornik radova*, posebna izdanja knjiga CLXXI Odjeljenja društvenih nauka Knjiga 8, Sarajevo 2017.
6. Milardović Anđelko *Balkanske zemlje između rusije i EU – „meki trbuh Evrope”*, Institut za Evropske i globalizacijske studije, <http://www.inegs.com/hr/> objavljeno 20.11.2016. godine, pristupio 23.8.2023.
7. Pejanović Mirko Pretpostavke ubrzanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, Evropske i evroazijske integracije - prednosti i nedostaci, *Zbornik radova sa VIII međunarodnog skupa održanog 2020. godine*, Evropski univerzitet Brčko Distrikt, Brčko 2020.
8. Pejanović Mirko, Bosna i Hercegovina i geopolitičke promjene u evropi i svijetu na početku XXI stoljeća, *Zbornik radova*, posebna izdanja knjiga CLXXI, Odjeljenja društvenih nauka Knjiga 8, Sarajevo 2017.
9. Polović Jadranka, *EU i Zapadni Balkan: Od geopolitičkog diva do geopolitičkog patuljka*, www.geopolitika.news, objavljeno 6.11.2019. godine, pristupio 23.8.2023. godine.
10. *Strategija integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju*, Direkcija za Evropske integracije, www.parco.gov.ba.
11. Šarić Izudin, Bosna i Hercegovina između Evrope, Rusije i Kine, Evropske i evroazijske integracije - prednosti i nedostaci, *Zbornik radova sa VIII međunarodnog skupa održanog 2020. godine*, Evropski univerzitet Brčko Distrikt, Brčko 2020.